

Drogtester - ett outhärligt redskap

Publicerat i Narkotikafrågan nr 5 2005

För två tredjedelar av besökarna på ungdomsmottagningen i Linköping räcker det med regelbundna drogtester för att de ska sluta missbruka narkotika.

Text: Pelle Olsson

– För fyra år sedan fick vi en ökad tillströmning av unga människor, berättar informationssekreterare Ewa Kindstrand på beroendekliniken i Linköping.

Hon har arbetet i 20 år med drogproblem i kommunen och tror inte att det ökade antalet klienter berodde på fler missbrukare. Men det var fler som upptäcktes. En orsak var att polisens gatulangningsgrupp hade börjat fungera så bra. Alla unga som ertappats för narkotikakonsumtion anmäls till socialtjänsten som i sin tur behöver beroendeklinikens hjälp att kontrollera om de håller sig drogfria i fortsättningen.

– Det var då, 2001, som vi öppnade den här ungdomsmottagningen för 14- till 20-åringar. En ren kontrollfunktion. Jag har öppet två timmar på måndag och två timmar på fredag då de får komma hit och lämna övervakade urinprover som jag testar med snabbstickor för olika droger. Provsvaret, som kommer omedelbart meddelas till den unges handläggare på socialtjänsten. Om det är positivt svar för någon drog trots att den unge förnekar missbruk, skickas provet för verifikation till ett ackrediterat laboratorium.

Ewa Kindstrand menar att drogtester är en bra ingång till en kontakt. Korta förutsättningslösa möten. Så vill de unga ha det. De kanske var en engångshändelse att de åkte fast hos polisen eller de har blivit orättvist anklagade för att använda narkotika av skolan. Nu kan de bevisa att de är drogfria. Det vanliga är att de först kommer två gånger i veckan, sedan en gång i veckan, under sammanlagt tre månader. Antingen de talat sanning eller inte om sina tidigare erfarenheter av droger så de håller sig borta från all narkotika i fortsättningen.

– En del vill och behöver mer kontakt. Eftersom vi träffas så ofta börjar de anförtro mig sina problem och jag kan hjälpa dem vidare; läkarbesök, behandlingshem eller långvarig öppenvårdsbehandling här på kliniken. Eller bara att de fortsätter att komma till mig. Drogtesterna i sig är en motivation att hålla sig ifrån narkotikan.

– Om de krånglar – missar besökstiden då och då, eller lämnar positiva prover – så informerar jag socialtjänsten. “Nu får ni göra något för den här killen eller tjejen”, säger jag. “Det här fungerar inte.”

Ewa Kindstrand berättar om en 18-årig kille som verkade extra artig och trevlig. Men det var något som inte stämde när han höll på inne på toaletten. Hon övervakar alla via en lucka i väggen och speglar. Det finns dock döda vinklar. Temperaturen på hans urinprov kontrollerades och befanns vara 24 grader. Den unge mannen blev verkligen kränkt när Ewa påpekade att provet var för kallt för att vara korrekt “Jag kommer aldrig mer komma hit” skrek han. “Jag kan gå till polisen, jag kan gå till sjukvården, men aldrig hit till dej!”

Sen dök han inte upp nästa gång. En dryg vecka senare ringde kontaktpersonen på socialtjänsten. De hade konfronterat honom ordentligt med det manipulerade provet. Han hade varit väldigt taggig till en början, men efter en halvtimme bröt han igenom. Han sa: “Jag behöver hjälp! Kan jag få hjälp?” Efter det har han fortsatt att komma till mottagningen och går nu på avvänjningsprogram för cannabis eftersom det är den drogen han har problem med.

– Utan urinprov hade man inte kommit på honom och han hade kanske inte fått hjälp förrän långt senare i drogkarriären.

Ewa Kindstrand tar emot ungefär 90 ungdomar med drogproblem per år. För två

tredjedelar av gruppen räcker den här kontakten, som i allmänhet varar mellan tre och sex månader, för att hålla dem bort från narkotika i fortsättningen, berättar hon. Resten behöver mer avancerad hjälp. Drogtesterna är alltså på många sätt ett oumbärligt redskap; upptäcka, bevisa, motivera, skapa kontakt. Och vid behov slussa vidare. Hela verksamheten på ungdomsmottagningen bygger på en fungerande vårdkedja. Att bara ta prover och inte ha något att erbjuda dem som fortsätter att missbruka vore, enligt Ewa Kindstrand, att svika de här ungdomarna.

– Ett övervakat urinprov är ju ett intrång i den personliga integriteten, men kontroll utesluter inte ett värdigt bemötande. Jag skulle inte arbeta här om jag inte tyckte om de här ungdomarna. Man kan inte stå vid sidan och titta på när någon missbrukar narkotika.

Bildtext:

Ewa Kindstrand informationssekreterare på beroendekliniken i Linköping, arbetar både med drogtester, information i skolorna och samordning mellan sjukvården och socialtjänsten.

“Det är en hjälp att ha den här kontrollen”

En efter en knackar de på dörren till ungdomsmottagningen. Sammanlagt åtta unga med drogproblem denna septembereftermiddag. Före sommaren var det ibland dubbelt så många .

– Vi har förlorat många under den ordinarie personalens semestrar, säger Ewa Kindstrand. Några är placerade i behandlingshem eller familjehem, vilket tyder på att deras missbruk förvärrats. Andra håller sig undan därför att de misskött sig. Sommaren är en svår tid för våra ungdomar.

Första besökaren är 18-åriga Stefan.

– Det var jobbigt att lämna urinprov första gången, säger han. Svårt att kissa när någon ser på. Men det är en hjälp att ha den här kontrollen och jag vill verkligen sluta med cannabis. Den som vill fortsätta med droger tycker kanske annorlunda.

Han verkar inte ha så bråttom därifrån när väl urinprovet är avlämnat och befunnits rent från droger. Ewa Kindstrand pratar en stund med honom om sömnproblemen som uppkommit sedan han slutade röka cannabis för tre veckor sedan, men hon lovar att det kommer att bli bättre när drogen går ut kroppen.

Strax efter kommer Lisa 17 år, tillsammans med personal från det ungdomshem hon bor på. Hon tycks inte vara så angelägen att få komma hit och har hållit sig undan från drogtesterna hela sommaren. Nu har hon i alla fall återigen börjat i gymnasiet efter att ha hoppat av ett år.

– Det är väl skönt att få något att göra på dagarna, säger Ewa.

Det tycker inte Lisa som mycket hellre skulle vilja fortsätta sin ettåriga ledighet.

- Skolan suger, säger hon.

– Men klasskompisarna då?

– Multisuger. Astråkiga.

Drogtesten är negativ. Ewa tycker att ändå Lisa ska boka en tid hos mottagningssköterskan för uppföljande behandling, vilken hon går med på.

Sedan kommer Kalle. En avspänd ung man som ger ett klipskt intryck. För en månad sedan åkte han fast i en rutinkontroll hos polisen när han åkte bil med en kompis. Drogtesten visade på THC, cannabis. Mottagningstiderna har han skött perfekt. Han säger att han accepterar spelreglerna och tycker inte att det är nåt konstigt, eller kränkande att lämna

urinprov. Det är bara det att besöken här är onödiga i hans fall. Kalle förnekar att han någonsin rökt cannabis. Den, som han tycker, felaktiga polisrapporten har lett till ett jättegräl med hans föräldrar.

Kalle suckar och skyndar sig tillbaka till sina lektioner i skolan. Lärarna vet ingenting och han tycker det är besvärlig att passa alla tider.

– Men verksamheten är säkert bra för de som behöver den, säger han artigt.

21-åriga Fredrik, som missbrukat amfetamin, kommer tillsammans med sin pappa. Det ser lite rörande ut eftersom sonen är mycket storvuxen, ett halvt huvud längre och mycket bredare än sin far. Pappan utstrålar emellertid både sympati och beslutsamhet gentemot sina stora son; här kommer inga drogtestar att missas.

20-åriga Sara är en gammal bekant till Ewa. De har stött på varandra då och då de senaste åren eftersom Sara tidigt började röka hasch för att sedan gå över till olika centralstimulantia.

– Jag har alltid varit rastlös och orolig, berättar hon. Jag får lätt raseriutbrott som jag inte kan kontrollera. Det var därför jag provade olika droger som självmedicinering.

Sara har nyligen fått diagnosen ADHD, vilket är en stor lättnad för henne. Äntligen en förklaring till varför hon aldrig kunnat uppträda som andra.

– Nu är jag motiverad att sluta med droger och få ordning på mitt liv. Och få bättre kontakt med mamma. Jag pluggar igen och går praktik på ett dagis. Bra träning för mig att inte tappa tålamodet.

Hon menar att besöken hos Ewa Kindstrand med urintester hjälper henne att behålla drogfriheten. Sara har själv bett att få fortsätta med kontrollerna ett tag till.

(Namnen på ungdomarna är fingerande)